

Verslag gesprek gekozen lijsttrekker PVV G. Wilders met verkenner R. Plasterk, d.d. 29-11-2023

De heer Wilders verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Samengevat bepleit hij onderzoek naar een kabinet met de partijen PVV, VVD, NSC en BBB waarbij vorm en inhoud van de samenwerking en het kabinet aan de orde komen. Wat de inhoud betreft zullen op de thema's asiel en immigratie, koopkracht en bestaanszekerheid, zorg, wonen en veiligheid forse stappen moeten worden gezet om problemen op te lossen en een begin te maken aan het herstel van het vertrouwen van burgers in de politiek. De heer Wilders verklaart desgevraagd dat hier woonachtige moslims die zich aan de Nederlandse wet- en regelgeving houden voor hem volwaardige Nederlandse burgers zijn.

De heer Wilders sluit geen partijen uit van samenwerking. Zijn voorkeurscoalitie is PVV-VVD-NSC-BBB in de vorm van een meerderheidskabinet, subsidiair een minderheidskabinet. Hij vindt het belangrijk dat op korte termijn in redelijkheid een gesprek wordt gevoerd tussen deze vier fracties om de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken.

**Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker PvdA/GL F. Timmermans en verkenner R. Plasterk,
d.d. 29-11-2023**

Dhr. Timmermans verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen.

De uitslag van de verkiezingen maakt duidelijk voor dhr. Timmermans dat de verantwoordelijkheid voor het vormen van een kabinet met voldoende steun in de Tweede Kamer bij de PVV ligt. Er moet onderzocht worden, onder leiding van de grootste fractie PVV, of er een kabinet over rechts gevormd kan worden.

Dhr. Timmermans is niet bereid tot politieke samenwerking in enige vorm met PVV en FvD, vanwege het afwijzen van democratische waarden, het uitsluiten van minderheden en het ondermijnen van instituties van onze democratische rechtsstaat.

Over alternatieven voor een coalitie mét de PvdA/GL, zonder PVV, heeft dhr. Timmermans niet nagedacht. Hij sluit niet a priori uit dat PvdA/GL verantwoordelijkheid zal nemen als dat moet, maar dat is op dit moment buitengewoon onwaarschijnlijk.

Dhr. Timmermans ziet, gezien de problemen in het land, geen merite in een minderheidskabinet. Als er een combinatie zou bestaan waar PvdA/GL gedoogsteun aan zou willen geven, dan wil hij liever meeregeren dan gedoogsteun geven. Dhr. Timmermans ziet zichzelf als leider van de oppositie.

Dhr. Timmermans laat weten dat hij het debat over de verkiezingsuitslag wil benutten om als Tweede Kamer een standpunt in te nemen over steun aan Oekraïne.

Verslag gesprek gekozen lijsttrekker VVD D. Yesilgöz met verkenner R. Plasterk, d.d. 29-11-23

Mevrouw Yesilgöz verwijst naar de brief (bijgevoegd) met haar duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Zij bepleit verkenning van een coalitie van PVV, NSC en BBB. De VVD heeft de wens deze coalitie mogelijk te maken en er constructief mee samen te werken vanuit de Kamer. Hierbij gaat de VVD uit van enkele basisprincipes, met name de bescherming van de waarden van de rechtsstaat, bewaking van degelijke overheidsfinanciën, behoud en versterking van onze internationale economische en veiligheidspositie in de wereld en onze positie binnen internationale organisaties als de NAVO en de EU.

Zij sluit geen partijen uit van samenwerking met de aantekening dat FVD zichzelf heeft uitgesloten van samenwerking. Een centrumlinkse coalitie ziet de VVD niet als een logisch gevolg van de verkiezingen. De VVD onthoudt zowel deelname als steun aan een dergelijke coalitie.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker NSC P. Omtzigt en verkenner R. Plasterk, d.d. 29-11-2023

Dhr. Omtzigt verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Samengevat ziet hij de verkiezingsuitslag als een duidelijk signaal om een nieuwe bestuurscultuur en bestuursstructuur.

NSC beschouwt het als de opdracht om constructief bij te dragen aan het landsbestuur en wil hier medeverantwoordelijkheid voor nemen, maar wel onder een aantal voorwaarden die opgenomen zijn in de brief.

Dhr. Omtzigt vindt het voor de hand liggen om eerst te onderzoeken of er een meerderheidsregering gevormd kan worden met de PVV. De PVV moet op de eerste plaats ondubbelzinnig aangeven welke omstreden punten uit haar verkiezingsprogramma niet langer actueel zijn. Tot die tijd ziet NSC geen basis om onderhandelingen te starten met de PVV over deelname aan of gedogen van een meerderheidsregering of een minderheidsregering.

Als het vormen van een meerderheids- of minderheidsregering met de PVV niet mogelijk blijkt, dan heeft dhr. Omtzigt de voorkeur voor een zaken- of extraparlamenteair kabinet. Waarbij de kern is dat er een lossere band bestaat tussen regering en Tweede Kamer.

Dhr. Omtzigt pleit ervoor om als volgende stap twee informateurs aan te stellen om met alle fracties inhoudelijk het gesprek te voeren over de hoofdpunten van het te voeren beleid. Voor NSC zijn dit prioritair: goed bestuur, bestaanszekerheid, wooncrisis, migratie en stikstof. Doel hiervan is onder andere om al op voorhand na te gaan hoe het draagvlak voor een door een nieuwe regering te voeren beleid kan worden verbreed. Een reden hiervoor is dat de door de PVV beoogde coalitie slechts 30 zetels heeft in de senaat. Het aantal partijen dat verder steun lijkt te willen geven brengt een meerderheid nog niet in zicht. Een tweede reden voor NSC is dat er na de polarisatie enige vorm van begrip en samenwerking moet ontstaan.

Verslag gesprek met gekozen lijsttrekker D66 R. Jetten met verkenner R. Plasterk, d.d. 30-11-23

De heer Jetten verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Hij bepleit te verkennen of een coalitie met daarin de grootste partijen van rechtse signatuur (PVV, VVD, NSC, BBB) kans van slagen heeft. Hij sluit uit dat D66 deelneemt aan een coalitie met de PVV en/of FVD. Zijn brief bevat onderwerpen die D66 inhoudelijk belangrijk vindt. Voor de informatiefase adviseert hij de uitnodiging van vertegenwoordigers van uitvoeringsorganisaties.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker BBB C. van der Plas en verkenner R. Plasterk, d.d. 30-11-2023

Mevr. Vd Plas verwijst naar haar brief (bijgevoegd) met onder meer haar duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. De uitslag van de verkiezingen maakt duidelijk dat er in het land een meerderheid is voor een centrumrechts kabinet. Mevr. Vd Plas prefereert dat PVV, NSC, VVD en BBB hier onderdeel van uit maken. BBB is klaar om verantwoordelijkheid te nemen en deel te nemen aan een te vormen kabinet. BBB ziet niks in een linkse coalitie, maar sluit niemand bij voorbaat uit.

BBB geeft de voorkeur aan een meerderheidskabinet met politieke benoemingen. Een gedoogconstructie is kwetsbaar. Een meerderheid in de Eerste Kamer is niet bij voorbaat een randvoorwaarde.

Mevr. Vd Plas pleit ervoor om als volgende stap een gesprek te voeren tussen PVV, VVD, NSC en BBB om te bespreken welke openingen gevonden kunnen worden en om te komen tot een eerste stap richting een formatieproces. Vervolgens wil BBB gaan werken aan een regieakkoord op hoofdlijnen, waarin de visie voor Nederland in 2050 voorop staat.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker SP L. Marijnissen en verkenner R. Plasterk, d.d. 30-11-2023

Mevr. Marijnissen verwijst naar haar brief (bijgevoegd) met onder meer haar duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Mevr. Marijnissen merkt op dat de verkiezingen een duidelijke winnaar kent, de PVV, en dat het voortouw voor een kabinetsformatie bij hem ligt, samen met de drie partijen met meer dan twintig zetels. De SP ziet, gezien de verkiezingsuitslag en de beweging naar rechts, deelname aan een kabinet niet als realistische optie. Ook de fundamentele inhoudelijke verschillen met de grote partijen maakt dat ze zich samenwerking met deze partijen niet kan voorstellen. De SP is wel altijd bereid om in gesprek te gaan.

De SP ziet een minderheidskabinet met gedoogconstructie als een optie als dat voor de betrokken partijen werkt. De SP vindt een meerderheid in de Eerste Kamer een prettig uitgangspunt, maar het is geen absolute voorwaarde. De SP heeft geen voorkeur voor een zakenkabinet. De fractie van de SP is bereid om sociale maatregelen mogelijk te maken vanuit de Tweede Kamer, indien een regeerakkoord ruimte laat voor het zoeken naar meerderheden. Voor de SP zijn marktwerking in de publieke sector en de ongelijkheid in het economische systeem kernpunten.

Verslag gesprek gekozen lijsttrekker CDA H. Bontenbal met verkenner R. Plasterk, d.d. 30-11-23

De heer Bontenbal verwijst naar de brief (bijgevoegd) met zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Hij meent dat gezocht moet worden naar een stabiele meerderheidscoalitie in de Tweede Kamer waarbij de partijen die het grootst zijn geworden (PVV, GL/PvdA, VVD en NSC) verantwoordelijk en aan zet zijn om te onderzoeken welke coalities mogelijk zijn die op een stabiele meerderheid in het parlement kunnen rekenen. Voor het CDA zijn bestaanszekerheid, klimaat, migratie, de democratische rechtsstaat, de geopolitieke situatie en het woningtekort grote vraagstukken van deze tijd die vragen om een politiek antwoord en een stabiel bestuur van ons land.

Het CDA zal niet deelnemen aan een coalitie met de PVV en/of FVD, ook niet in een gedoogconstructie. Het gaat hierbij niet alleen om de democratische rechtsstaat en de grondrechten maar ook om het bijbehorende democratische ethos en het in de praktijk brengen hiervan. Het CDA zal vanuit de oppositie op constructieve wijze het goede zoeken, in het algemeen belang, en voorstellen op de inhoud beoordelen en samenwerken met andere partijen.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker PvdD E. Ouwehand en verkenners R. Plasterk, d.d. 30-11-2023

Mevr. Ouwehand verwijst naar haar brief (bijgevoegd) met onder meer haar duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Gezien de verkiezingsuitslag begrijpt mevrouw Ouwehand dat de PVV het voortouw heeft in de gesprekken over een nieuw te vormen kabinet. Toch stelt zij voor het initiatief over te dragen aan de op één na grootste partij, GL/PvdA. Zij wijst erop dat de ondergrens voor welke regering dan ook wordt bepaald door het respecteren van de democratische rechtsstaat – zowel in woord als in daad. Partijen die dat niet doen, kunnen niet in een kabinet zitting nemen. Mevrouw Ouwehand memoreert het Toeslagenschandaal en rechterlijke uitspraken over stikstof en klimaat. PvdD sluit samenwerking met PVV, FvD, JA21, SGP en BBB om die reden per definitie uit. Tevens sluit zij op dit moment samenwerking met de VVD uit.

Mevr. Ouwehand heeft een voorkeur voor een coalitie met PvdA/GL en NSC. In dat geval is ze bereid een kabinet te steunen of deel te nemen.

PvdD is in algemene zin niet enthousiast over een minderheidskabinet. Steun van een meerderheid in de Eerste Kamer is echter niet per definitie nodig, volgens mevrouw Ouwehand. PvdD is geen groot voorstander van een zakenkabinet.

Voor de PvdD zijn de prioriteiten: het oplossen van de klimaat- en natuurcrisis (waaronder de krimp van de veestapel) en de sociaaleconomische problemen, alsmede het bestrijden van racisme en discriminatie

Verslag gesprek gekozen lijsttrekker FVD T. Baudet met verkenner R. Plasterk, d.d. 30-11-23

De heer Baudet verwijst naar zijn brief met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. FVD is bereid te doen wat mogelijk is om de winnaar van de verkiezingen aan een meerderheid te helpen. Hierbij behoort onder meer het aanbod van de FVD om vanuit de aanwezige expertise ministersposten te vervullen. Verder wil hij deelnemen aan een combinatie PVV-VVD-BBB-SGP-JA21 waaraan ook het CDA kan meedoen.

Staatkundig bepleit de heer Baudet een stelsel waarin de Tweede Kamer uit zijn midden de minister-president kiest en besluit over verschillende onderwerpen.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker SGP C. Stoffer en verkenner R. Plasterk, d.d. 01-12-2023

Dhr. Stoffer verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Een ruime meerderheid van de kiezers verkiest een centrumrechtse koers. Tegen deze achtergrond ziet de SGP het verkennen van een centrumrechtskabinet als een voor de hand liggende keuze. Daarbij ligt het in eerste instantie in de rede om te verkennen of het kabinet kan worden samengesteld uit de winnaars van de verkiezingen, aangevuld met de VVD. Dhr. Stoffer ziet voor de SGP een bescheiden rol, deelname van SGP aan het kabinet is niet nodig.

Een alternatieve samenstelling van een kabinet onderzoeken doet volgens dhr. Stoffer afbreuk aan wat de kiezer heeft gezegd. De SGP staat niet te springen om een linkse variant mogelijk te maken. Inhoudelijk heeft een kabinet over rechts de voorkeur van de SGP.

Dhr. Stoffer heeft geen bezwaren tegen een minderheidskabinet met gedoogsteun, hoewel een meerderheidsvariant de voorkeur heeft. Steun van een meerderheid in de Eerste Kamer is geen noodzakelijke voorwaarde bij de samenstelling van een kabinet, meerderheden in de Eerste Kamer kunnen gezocht worden.

Dhr. Stoffer vindt het primair van belang dat er capabele bewindspersonen in een kabinet zitting nemen. Het is voor de SGP minder relevant of deze partij-gebonden zijn. Van belang is dat er goede democratische controle kan plaatsvinden.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker CU M. Bikker en verkenner R. Plasterk, d.d. 01-12-2023

Mevr. Bikker verwijst naar haar brief (bijgevoegd) met onder meer haar duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. Volgens mevr. Bikker laat de verkiezingsuitslag een duidelijke verschuiving zien die gevolgen moet hebben voor de samenstelling van het kabinet. Er is een aantal partijen met een substantiële omvang, te weten PVV, PvdA/GL, VVD en NSC. Zij hebben primair met elkaar een gesprek te voeren. Het is logisch om daar ook BBB bij te betrekken ivm de zetels in de Eerste Kamer. Een alternatief over links ligt nu niet voor de hand. Mevr. Bikker pleit voor een stabiele samenwerking in beide Kamers. Een meerderheid in de Eerste Kamer is geen randvoorwaarde.

CU ziet voor zichzelf een rol in de oppositie. CU sluit samenwerking met PVV en FvD uit. CU vindt het niet voor de hand liggen om zich te binden aan kabinetsdeelname, ook niet in een gedoogconstructie. Mevr. Bikker heeft een voorkeur voor een meerderheidskabinet en is van mening dat dit meer kans geeft op een stabiele politieke samenwerking dan gedoogconstructies in algemene zin. Ook een zakenkabinet heeft niet de voorkeur. Een meer duale samenwerking tussen kabinet en parlement kan ze zich voorstellen.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker Volt L. Dassen en verkenner R. Plasterk, d.d. 01-12-2023

Dhr. Dassen verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. De PVV is door de kiezer bij de verkiezingen de grootste partij gemaakt. Daarmee is, volgens dhr. Dassen, het voortouw voor de formatie aan de PVV. PVV zal met NSC, BBB en VVD moeten zorgen voor een stabiele meerderheidscoalitie. Volt sluit samenwerking met PVV en FvD uit. Hij benadrukt daarbij het belang van de rechtsstaat. Een minderheidscoalitie is hij per definitie tegen omdat dit niet tot stabiliteit leidt. Steun van een meerderheid in de Eerste Kamer heeft de voorkeur, maar is geen absolute noodzakelijkheid voor Volt. Dhr. Dassen heeft geen voorkeur voor een zakenkabinet, mede vanwege onduidelijkheid wat dat dan precies behelst en wie dan 'experts' zijn.

Volt ziet voor zichzelf een rol in de oppositie. Een alternatieve progressieve coalitie met een groot aantal partijen is nu niet opportuun. Eerst moet de optie met de grootste partijen serieus verkend worden.

Verslag van gesprek met gekozen lijsttrekker JA21 J. Eerdmans en verkenner R. Plasterk, d.d. 01-12-2023

Dhr. Eerdmans verwijst naar zijn brief (bijgevoegd) met onder meer zijn duiding van de uitslag van de verkiezingen en de hieraan te verbinden gevolgen. De PVV is duidelijk de grootste en moet de leiding nemen in de formatie. Dat betekent, volgens dhr. Eerdmans, dat er een kabinet moet komen van PVV, VVD, NSC en BBB. Een minderheidskabinet heeft niet de voorkeur, vanwege de kwetsbaarheid. JA21 is ook geen voorstander van een zakenkabinet.

Volgens dhr. Eerdmans past JA21 bescheidenheid. JA21 is bereid een rechts kabinet te steunen en hierover verder te praten. Een meerderheid in de Eerste Kamer is niet bij voorbaat een noodzakelijke voorwaarde. JA21 is bereid constructief mee te werken aan het vinden van meerderheden voor een (centrum)rechtse coalitie.

JA21 is tot slot van mening dat de spreidingswet onderdeel moet zijn van de coalitieonderhandelingen.